

2 1136
NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELIIDU-
LINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT

RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEK

Keelatud

M. V. KOŽEVNIKOV

**KRIMINAALKOHTU
OTSUS**

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Kohtuorganid on viimasel ajal täienenud uute kohtutegelastega, kel puudub veel vajalik vilumus kohtutöös.

Need seltsimehed vajavad igapäevast praktilist abi.

„Rahvakohtuniku ja Rahvakaasistuja Biblioteegil“ on ülesandeks täita lünka populaar-juriidilises kirjanduses. Biblioteek koosneb annetest, mis käsitlevad üksikuid küsimusi kriminaal-, tsiviil-, kohtu- ja teistest õiguse harudest.

NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELIIDU-
LINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT

RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEEK

M. V. KOŽEVNIKOV

Sundeksemplar

Keelatud

KRIMINAALKOHTU
OTSUS

TOIMETANUD I. T. GOLJAKOV

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Tõlgitud teose järgi: М. В. Кожевников: «Судебный приговор». Юридическое издательство НКЮ СССР. Москва 1940.

Tõlkija: R. Räägo.

9181

A-11726

Peatoimetaja [redacted]. Vastutav toimetaja R. Räägo. Tehniline toimetaja J. Ots. Korrektor M. Kindlam. Ladumisele antud 6. II 1941. MB 3567. Trükkimisele antud 5. III 1941. Laotihedus trpg. 27 480. Trükipoognaid $2\frac{1}{4}$. Autoripoognaid 1,5. Paberi formaat $51\frac{1}{2} \times 73$. $\frac{1}{16}$. Trükiarv 3100. Trükitud natsionaliseeritud „Noor-Eesti“ trükikojas 1941, Tartu, Kastani 38. Tellim. nr. 19.

Hind 1 rbl. 20 kop.

М. В. Кожевников: «Судебный приговор».

На эстонском языке.

Эгосиздат «Научная Литература», Тарту.

I peatükk.

KOHTUOTSUSE TÄHTSUS.

Kohtuotsus on oma poliitilise ja protsessuaalse iseloomu tõttu erakordse tähtsusega dokument.

Otsus lahendab küsimuse, kas kohtualune on süüdi või mitte; kui kohtualune tunnistatakse süüdi, siis määratakse temale kohtuotsuses Kriminaalkodeksis ettenähtud karistus; kui kohtualune tunnistatakse süütuks, siis kuulutatakse kohtuotsusega tema õigeks-mõistmine.

Et kohtuotsus lahendab nii tähtsaid küsimusi, siis peab ta valjult vastama seaduse poolt seatud nõuetele.

Jõustunud kohtuotsust peavad kohuslikult täitma kõik NSVL ametiisikud ja kodanikud.

See erakordne otsuse tähtsus nõuab kohtunikelt, kes selle teevad, et iga otsus oleks veenev ja arusaadav, et kohus iga otsusega kaitseks sotsialistliku tööliste ja talupoegade riigi huvisid, väljendaks partei ja valitsuse põhinõudeid — halastamatult võidelda kodumaa reetjatega, kahjuritega, sotsialistliku omandi riisujatega ja teiste kurjategijatega, kasvatades ühtlasi ebakindlaid ühiskonna liikmeid kasvatusliku iseloomuga vahendite rakendamise, tõmmates neid kaasa kasulikku töötegevusse ja sotsialistlikku ühiskonda.

Kasvatuslike ja karistuslike vahendite ühendamise tarvidusest kohtu tegevuses on Lenin korduvalt kirjutanud. „Uut kohut oli kõigepealt vaja,“ loeme artiklis „Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded“, „võitluseks ekspluateerijate vastu, kes katsuvad oma võimu uuesti üles ehitada või kaitsta oma eesõigusi või salaja läbi vedada või pettusega kätte saada üht või teist osa neist eesõigustest. Kuid peale selle lasub kohtutel, kui nad tõesti on organiseeritud nõukogude asutiste printsiibi alusel, veel palju tähtsam ülesanne. See on — kindlustada töötajate valju distsipliini ja enesedistsipliini teostamist“ (Lenin, Teosed, XXII k., lk. 424).

Ainult kohtuotsus, mis tugevasti rajaneb seadusele, mis on langetatud pärast hoolikat asjaolude uurimist ja hindamist, võib olla sääraseks otsuseks, mis kasvatab kodanikke kodumaa- ja sotsialismitruuduse vaimus, nõukogude seaduste täpse ja kõrvalekaldu-mata täitmise, sotsialistlikusse omandisse hoolitsevalt suhtumise, töödistsipliini, riiklikusse ja ühiskondlikusse kohusesse ausalt suhtumise ja sotsialistliku kooselu juhiseist lugupidamise vaimus.

Seepärast esitab seadus otsuse koostamisele eriti suured nõudmised ja määrab rea tingimusi, mis soodustavad õige otsuse tegemist.

II peatükk.

TINGIMUSED, MIS TAGAVAD ÕIGE OTSUSE.

1. Kohtunike rippumatus ja nende allumine ainult seadusele.

Meie rahvakohtunikud valitakse üldise, otsese ja ühetaolise valimisõiguse ja salajase hääletamise alusel; nad on rippumatud ja alluvad ainult seadusele.

Kohtunike rippumatus, kus kohtunikud alluvad ainult seadusele, on võimalik üksnes sotsialistlikus töölise ja talupoegade riigis; sel ei ole midagi ühist tolle võltsi „rippumatusega“, mida deklareerivad kodanlikud põhiseadused.

Selle kohta, keda teenivad ja kellele alluvad kodanlike maade kohtunikud, on Engels lausunud tähelepanndavad sõnad. Ta kirjutab: „Vaeste tretteerimine ja rikaste eelistamine on üldine nähtus, seda praktiseeritakse nii avalikult, nii häbitundeta, kirjeldatakse ajalehtedes nii küüniliselt, et saad harva ajalehte lugeda ilma sisemise vihata. Säärast rikast võetakse alati vastu kõige suurema viisakusega ja kui loomalik tema tegu oligi, „on kohtunikel alati väga kahju“, et neil tuleb teda karistada rahatrahviga, tavaliselt küll väga väikese summa suuruses. Seaduse kohaldamine on selles suhtes veel palju ebainimlikum kui seadus ise: ... (seadus pigistab vaest, aga rikkad juhivad seadust) ja ... (üks seadus on vaesele, teine rikkale) — need on täiesti õiged mõtteterad. Kuidas võibki see olla teisiti? Rahukohtunikud nagu vande-kohtunikudki on ise rikkad... ja seepärast on erapoolikud omasugustele ja sündinud vaenlased vaestele“ (M a r x ja E n g e l s, Teosed, II k., lk. 388).

Meie kohtunikud on rahva valitud ja kaitsevad kogu rahva huvisid. Nemad on iseseisvad ja alluvad ainult seadusele. Kohalikud võimud ei või kohtunikule otsust ühes või teises asjas ette kirjutada; oma tegevuses lasevad kohtunikud endid juhtida seadusest ja sotsialistlikust õigustundest; mingisugust mõjuavaldust neile ei tohi olla, igale katsele dikteerida kohtunikule kindlat otsust tuleb vaadata kui jämedale revolutsioonilise seaduslikkuse väänamisele, kui jämedale Konstitutsiooni rikkumisele.

2. Tagatised võõra mõju kõrvaldamiseks asja otsustamisel.

Üheks põhitingimuseks, mis tagab õige otsuse, on see, et otsuse tegemisest võib osa võtta ainult see kohtukoosseis, kes arutas asja kohtuistungil algusest kuni lõpuni. Seepärast võivad otsuse tegemisel nõupidamistoas viibida ainult rahvakohtunik ja kaks rahvakaasistujat, kes võtsid osa konkreetse asja arutamisest. Kui kohus lahkub otsuse tegemiseks nõupidamistuppa, siis ei või sinna minna ei prokurör, ei kaitsja, ei kohtualune, ei kohtusekretär, ei tagavara-rahvakaasistujad, ei teised isikud, olgugi et nad kohtuliku uurimise ja poolte vaidluste kestel on terve asja läbi kuulanud. See on selleks, et tagada, et otsuse teeksid ainult kohtunikud oma südametunnistuse ja veendumuse järgi, ja kõrvaldada igasugust mõju kohtunikele.

3. Kohtunike võrdsed õigused.

NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 12 ütleb: „Oma kohuste täitmise ajal kohtus on rahvakaasistujail kõik kohtuniku õigused.“ Samad õigused on neil ka otsuse tegemisel. See tähendab, et kõik küsimused, mis kuuluvad arutamisele nõupidamistoas, lahendatakse häälteenamusega: iga kaasistuja annab oma hääle, avaldab oma arvamuse ja seega võtab aktiivselt osa kõigi küsimuste lahendamisest.

Meie seadus nõuab, et kohtunik annaks oma hääle viimasena ega avaldaks seega mõju kaasistujaile. Kahe kaasistuja ühine arvamus, kuigi see läheb lahku kohtuniku omast, loetakse lõplikuks ja tuleb võtta otsuse aluseks; kohtunik peab sel korral end enamiku arvamuse alla painutama. Muidugi võib ta jääda eri-arvamusele, kuid selle arvamuse kirjutab ta eraldi ja see ei kuulu avaldamisele.

Kõik need nõuded tagavad rahvakaasistujaile täielikud õigused ja annavad neile võimaluse otsustada asja oma sisemise veendumuse kohaselt.

On selge, et kohtunikud saavad oma õigusi teostada ainult sel korral, kui nad nõupidamistuppa lahkumise momendini on hoolikalt omandanud asja sisu. Vastasel korral, asudes otsust tegema, ilmneb kohe, et nad pole ette valmistatud, et nad alles siin peavad asjaoludega tutvuma; see tähendab aga, et nad peavad oma nõupidamise katkestama ja kohutlikku uurimist uuendama või otsima selgusetu küsimuste lahendamist asja materjalidest, või jälle, nagu see vahel praktikas aset leiab, lähevad selgusetu küsimustest mööda ja jätavad nad otsuses vastamata. Kõik see

mõjub otsusele eitavalt, sest ei saa teha õiget otsust, ei saa õieti vastata küsimusele, kas antud kohtualune on süüdi või ei ole ja millise karistuse alla ta langeb, kui asi ei ole kohtunikele selge. Seepärast on kohtunikele esitatav põhinõue: enne kui lahkuda nõupidamistuppa, peavad nad endile kõik asjaolud sedavõrd välja selgitama, et neile ei jääks ühtegi kahtlast küsimust, et iga asjaolu eraldi ja kõik kokku oleksid kohtulikul uurimisel purgivald välja selgitatud.

4. Tõendite hindamine.

Nõupidamistoas peavad kohtunikud hindama asjas olevaid tõendeid. Mõnedes kriminaalprotsessi koodekseis (VNFSV, Ukraina NSV, Uzbeki NSV) leidub paragraaf, milles räägitakse, et „kohus rajab oma otsuse üksnes neile asjas olevatele andmetele, mis on kohtuistungil läbi vaadatud. Asjas olevaid tõendeid hindavad kohtunikud oma seesmise veendumuse järgi, mis on rajatud kõigi asjaolude läbivaatamisele nende kogumis“ (VNFSV KrPK § 319).

Sellel seaduse normil on suur poliitiline ja praktiline tähtsus. Vaatleme üksikuid elemente, millest koosneb tõendite hindamine.

Otsus peab rajanema üksnes neile andmeile, mis on kohtuistungil läbi vaadatud. Ei või olla olukorda, et kohtunikud nõupidamistoas kasutaksid tõendeid, mida ei ole kohtuistungil kontrollitud. Meie kriminaalprotsess on võistkondlik protsess; iga asjaolu, iga fakti kohta võivad pooled kohtule esitada omi väiteid, valgustada seda fakti omalt seisukohalt, arvustada teise poole

vaatekohta. Sel viisil saab kohus iga fakti kohta mitmekülgse selgituse ja võib sellest kujundada õige ettekujutuse. Kui kohus esmakordselt kuuleb sellest asjaolust nõupidamistoas, siis puudub tal võimalus ära kuulata poolte arvamust, ta võib antud asjaolust ühekülgse mulje saada; säärane ühekülgsus ei soodusta õige otsuse tegemist. Seepärast on seaduse nõudel, et kohus otsuse tegemisel kasutaks ainult neid materjale, mis on kohtuistungil kontrollimist leidnud, suur praktiline tähtsus. Otsus on ainult siis õige, põhistatud ja ümberolijatele veenev, kui tema aluseks on pandud hoolikalt kontrollitud asjaolud.

Hinnates tõendeid, peavad kohtunikud endid juhtida laskma seesmisest veendumusest. „Kohtunikud on rippumatud ja alluvad ainult seadusele“ — on kirjutatud Stalini Konstitutsioonis. See rippumatus avaldub erilise jõuga just sel momendil, kui kohtunik, vaba igasugustest mõjudest, iseseisvalt, oma veendumuse kohaselt, oma sotsialistliku õigustunde, oma südametunnistuse järgi hindab asjas olevaid tõendeid ja jõuab teatavale järeldusele. Lääne-Euroopas ei olnud kohtunikel kuni XVIII sajandi lõpuni ja XIX sajandi alguseni ning Venemaal kuni XIX sajandi keskpaigani (1864) õigust lasta endid juhtida oma veendumustest, see oli neile keelatud. Seadus määras täpselt, millistel tõenditel on kohuslik jõud, millistel mitte; mida tuleb usaldada, mida mitte. Rikast võis usaldada, vaesele seda usaldust ei antud; meest usaldati, naist mitte; kristlase öeldistel oli rohkem eesõigusi kui mittekristlase omadel jne. Mitmes piiritaguses maas tõusevad nüüdsel ajal uuesti üles need keskaegsed tõendite hindamise reeglid.

Meie kohus „...ei ole piiratud mingite formaalsete tõenditega ja temast oleneb vastavalt asjaoludele ühe või teise tõendi lubamine...“, loeme VNFSV KrPK § 57-s. See tähendab, et vaba tõendite hindamine on meil kuulutatud üheks põhiprintsiibiks, millele on ehitatud meie kriminaalprotsess.

Oleks aga ebaõige mõelda, et see meie protsessi poolt kohtule usaldatud vaba tõendite hinnang oleks sama mis omavoli, et kohtunik selles suunas ei tunneks mingisuguseid kitsendusi ja et ainult tema subjektiivne arvamus oleks tõendite hindamisel otsustav. VNFSV KrPK § 319 annab selle küsimuse kohta täpsed juhendid: „Asjas olevaid tõendeid hindavad kohtunikud oma sisemise veendumuse järgi, mis on rajatud kõigi asjaolude läbivaatamisele nende kogumis.“ See tähendab, et kohtuniku veendumus ei kujune tema tujust, vaid kõigi asjaolude hoolikast ja tõsisest kontrollimisest. Sellest selgub, et mida tõepärasem, mida objektiivsem on iga tõend, seda tõepärasem ja objektiivsem on ka kohtul kujunev „seesmine veendumus“. Siin ei ole aset omavolil, siin esitatakse vali nõue, et selle veendumuse aluseks oleksid kindlad, kontrollitud andmed. Ainult sel korral leiab kohtutegevuses täieliku avalduse põhimõte — „kohtunikud on rippumatud ja alluvad ainult seadusele“.

III peatükk.

NÕUPIDAMISTOAS LAHENDAMISELE KUULUVAD KÜSIMUSED.

Küsimused, mida kohtukoosseis peab lahendama nõupidamistoas, on märgitud VNFSV KrPK § 320-s

ja teiste liiduvabariikide kriminaalprotsessi koodeksite vastavates paragraafides.

Vaatleme üksikult iga küsimust, mis tuleb nõupidamistoas lahendada.

Peaküsimus, mida kohtunikud peavad nõupidamistoas lahendada, on — kas on aset leidnud kohtualusele omistatud tegu.

Sellel küsimusel on eriti suur tähtsus. Enne selle lahendamist ei saa lahendada teisi küsimusi. Kõige enne tuleb kindlaks teha, kas üldse leidis aset see tegu, mida kohtualusele omistatakse, sest ilma selle kindlakstegemiseta ei saa üldse rääkida kellegi süüst.

Kui kohtunikud on otsustanud, et tegu on aset leidnud, siis peavad nad üle minema küsimuse lahendamisele, kas see tegu sisaldab kuriteo koosseisu. See küsimus lahendatakse andmete alusel, mis on märgitud selle vabariigi Kriminaalkoodeksis, kus asja arutatakse.

Tehes kindlaks, et kohtualuse teos puudub kuriteo koosseis ja asi on seetõttu ebaõigelt algatatud, langetab kohus õigeksmõistva otsuse.

Kui kohus on kindlaks teinud, et toime on pandud tegu, mis Kriminaalkoodeksis on ette nähtud kui seadusvastane tegu, siis lähevad kohtunikud üle küsimuse lahendamisele, kas selle teo on toime pannud kohtualune; on vajalik, et kuriteo on toime pannud just see kohtualune, kes on selle kuriteo eest kohtu alla antud.

Selgitame seda näitega. Mitut kohtualust süüdistatakse tahtlike raskete kehavigastuste tekitamises (VNFSV KrK § 142). Kohtunikud leiavad, et on kindlaks tehtud kannatanule raskete kehavigastuste

tekitamine ja nende tekitamine isikute grupi poolt. Kohus peab lahendama küsimuse — kas on kohtulikul uurimisel kindlaks tehtud, et raske kehavigastus on tekitatud just käesoleva asja kohtualuste poolt ja antud näite korral veel — kas see oli tahtlik. Kui kohtualustena on vastutusele võetud tahtlike raskete kehavigastuste tekitamise eest isikute grupp, peavad kohtunikud hindama olevaid tõendeid iga vastutusele võetud isiku kohta ja otsustama, kas üks või teine antud asja kohtualustest on toime pannud kuriteo, nimelt missuguse ja selle kuriteo toimepanemise motiivid. Otsuse tühistamine kõrgema astme kohtute poolt toimub sageli põhjusel, et kuriteo sooritamise ühe või teise süüdimõistetut poolt pole küllaldaselt tõendatud. Küsimuse lahendamine, kas antud kohtualune on kuriteo sooritanud, moodustab kohtu kolmanda ülesande.

Lahendanud esimesed kolm küsimust, peavad kohtunikud kindlaks tegema, kas tuleb kohtualust toimepandud teo eest karistada. Kriminaalkoodeks näeb ette mitu juhtumit, kus kuriteo toimepannud isik kuulub karistusest vabastamisele.

Karistust ei määrata, kui on tegemist kuriteoga, mil on ilmselt vähene tähtsus ja mil puuduvad kahjulikud tagajärjed, kui kuritegu ei oma ühiskonnaohtlikku iseloomu, kui kuritegu on asja arutamise hetkeks kohtus kaotanud ühiskonnaohtliku iseloomu, kui ta on toime pandud isiku poolt, kes tunnistati vaimuhaigeks, või kui ta on sooritatud hädakaitse piirides.

Vaatleme igäühte neist juhtumist.

Märkuses VNFSV KrK § 6 juurde ja teiste liidu-

vabariikide KrK vastavates paragraafides on öeldud, et „kuriteoks ei loeta tegu, mis küll vormiliselt vastab käesoleva koodeksi eriosa mõne paragraafi tunnuste, kuid ilmse vähese tähtsuse ja kahjulike tagajärgede puudumise tõttu ei oma ühiskonnaohtlikku iseloomu“.

VNFSV KrK § 8 määrab: kui konkreetne tegu, mis selle toimepanemise hetkel vastavalt käesoleva koodeksi § 6 oli kuritegu, on uurimise või kohtus asja arutamise ajaks kaotanud ühiskonnaohtliku iseloomu kas kriminaalseaduse muutmise või ainult sotsiaalpoliitilise olukorra muutumise tõttu, või kui toimepannud isikut ei saa enam asja uurimise või kohtus arutamise ajal kohtu arvates tunnistada ühiskonnaohtlikuks, siis ei too see tegu karistust teo toimepanijale.

Siin on meil kaks juhtumit — esimene, kui asja arutamise hetkeks asi on juba kaotanud ühiskonnaohtliku iseloomu, ja teine, kui isikut, kes on sooritanud kuriteo, ei saa tunnistada ühiskonnaohtlikuks.

Selgitame näidetega.

Esimene juhtum. Kohtualune on seadusvastaselt müünud vähese hulga vilja enne viljanormi täitmist. Asi jõudis kohtusse pärast seda, kui antud oblast kui ka kolhoos, kuhu kohtualune kuulus, olid viljanormid juba täiel määral täitnud ja valitsus oli lubanud vilja ülejääke müüa.

Teine juhtum. Kohtualune oli sooritanud VNFSV KrK § 111-s ettenähtud kuriteo (lohasas suhtumine). Kuriteo toimepaneku hetkest kuni asja saabumiseni kohtusse on möödunud tunduv aeg. Selle aja vältel on kohtualune ennast näidanud eeskujuliku töölisena.

Mõlemal korral peab kohus arutama küsimust, kui võrd otstarbekohane on antud ajal kohtualuste süüdimõistmine.

VNFSV KrK § 13 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavad paragraafid näevad ette karistuse mittekohtaldamise neil juhtumel, kui teod on toime pandud hädakaitse-seisundis nõukogude võimu või enese või teise isiku või õiguste vastu sihitud ründe vastu, kui seejuures ei ületatud hädakaitse piire.

Siin on tähtis tähelepanu pöörata esiteks sellele, et tegude sooritaja, millised teod on Kriminaalkoodeksis ette nähtud kui kuriteod, lähtus hädakaitsest, et ära hoida teist kuritegu, ja teiseks, et seejuures ta ei ületanud hädakaitse piire.

Näide: Relvastumata kurjategija tungis korterisse sihiga varastada sealt asju. Korteris elav isik, tabanud kurjategija, tekitas sellele raskeid kehavigastusi või surma. Silmanähtavalt on siin tegemist hädakaitse piiride ületamisega ja VNFSV KrK § 13 rakendamise on ebaõige.

Vastupidi, kui korterisse tunginud relvastatud kurjategija ähvardas korteriperemehe elu ja viimane, et kuritegu ära hoida, kurjategijalt relva ära võttes tekitas sellele kehavigastusi, siis peab kohus arutama küsimust, kas leidis aset tegu, mis oli välja kutsutud hädakaitsest.

Peale selle ütleb VNFSV KrK sama paragraaf, et karistust ei kohaldata, kui need teod pandi toime ohu kõrvaldamiseks, mis antud asjaoludel ei olnud kõrvaldatav muude vahenditega, kui seejuures tekitatud kahju on vähem tähtis võrreldes ärahoitud kahjuga.

Näiteks masinajuht, et mitte inimest alla ajada,

tehes järsu käänaku, sõidab trammiposti vastu ja purustab selle.

Juhul, kui eeluurimisel või kohtulikul uurimisel kerkis üles kohtualuse süüdimatuse küsimus, peavad kohtunikud seda küsimust arutama nõupidamistoas, hoolimata sellest, et see küsimus lahendati juba ettevalmistaval istungil.

Kohtualuse süüdimatuse küsimus võib esmakordselt üles kerkida kohtunike nõupidamisel. Sel korral tuleb kohtunike nõupidamine katkestada, kohus peab kohtuliku uurimise uuendama ja seda küsimust arutama, kutsudes kohtusse eksperdid.

Kohus lahendab kohtualuse süüdivuse või mitte-süüdivuse küsimuse ainult vastava kohtumeditiinilise ekspertiisi olemasolul.

Kui kohus tunnistab, et kohtualune on temale omistatavate tegude sooritamise ajal olnud mitte-süüdivas seisundis, siis teeb ta asja lõpetamise määruse, ühtlasi sellega kaalub ta kohtualuse kohta meditsiinilise iseloomuga vahendite kohaldamise küsimust (VNFSV KrK § 11 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavad paragraafid).

Kui kohus tunnistab, et kohtualune on jäänud vaimuhaigeks pärast temale omistatava teo sooritamist, siis teeb ta määruse peatada asi kuni kohtualuse tervenemiseni või lõpetada asi, kui haigus tunnistatakse ravimatuks.

Kui kohtunikud on kindlaks teinud, et antud kohtualune on sooritanud kuriteo, ja on tunnistanud, et kohtualust tuleb karistada, siis lähevad nad üle küsimuse lahendamisele, missugune karistus tuleb kohtualusele määrata.

Karistusmäärat valikul peab kohus arvestama nii

Kriminaalkodeksi üldosa juhendeid kui ka Kriminaalkodeksi ühe või teise paragraafi konkreetseid juhendeid, mille järgi kohtualune on süüdi mõistetud. Kohus peab seejuures silmas pidama järgmist:

a) Kuriteo aegumise aja möödumisel (välja arvatud kontrrevolutsioonilised kuriteod) ei algatata kriminaaljälitamist. Kontrrevolutsioonilistes kuritegudes jäetakse aegumistähtaja kohaldamine kohtu äránägemisele (VNFSV KrK § 14 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavad paragraafid).

b) VNFSV KrK § 16 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavate paragraafide järgi, kui üks või teine ühiskonnaohtlik tegu ei ole otseselt Kriminaalkodeksis ette nähtud, määratakse selle teo eest vastutuse alused ja piirid vastavalt kodeksi neile paragraafidele, mis näevad ette liigilt kõige sarnasemaid kuritegusid.

c) Karistust kohaldatakse ühte viisi nii kuriteo toimepanijaile-täideviijaile kui ka nende osalistele — kihutajaile ja kaasaitajaile (VNFSV KrK § 17 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavad paragraafid).

d) Kuriteo katset, samuti kuritegu ettevalmistavaid tegusid jälitatakse nagu toimepandud kuritegu (VNFSV KrK § 19 ja teiste liiduvabariikide KrK vastavad paragraafid).

Järgmine küsimus, mille kohtunikud peavad nõupidamistoas lahendama, on küsimus, kas tuleb tsiviilhagi rahuldada, aga kui seda ei olnud esitatud, siis, kas ei ole vaja tarvitusele võtta abinõusid esitada võidava tsiviilhagi kindlustamiseks.

Selle küsimuse lahendamisel võivad olla järgmised tulemused: a) hagi läbi vaatamata jätmine, b) hagi tagasilükkamine ja c) hagi rahuldamine.

Vaatleme igäühte neist juhtumeist.

a) Hagi läbi vaatamata jätmine. Nagu teada, on tsiviilhagi kriminaalprotsessis otseses seoses kohtualuse poolt toimepandud kuriteoga, s. t. eeldatakse, et kohtualune oma kuriteolise teoga on kannatanule materiaalet kahju tekitanud. Kui kohus tunnistab, et kohtualune pole kuritegu toime pannud, siis ei saa kohus lahendada küsimust tsiviilhagi rahuldamise või mitterahuldamise kohta, sest alused selle arutamiseks on kriminaalkohtus kohtualuse õigeksmõistmisega ära langenud.

Kuid kohtualuse tegevusega, mis kohtu poolt on tunnistatud kriminaalkorras mittekaristatavaks, võib tsiviilhagejale tekitatud olla materiaalet kahju. Et õigeksmõistmisega on ära langenud alus asja lahendamiseks kriminaalkohtus, kuid materiaalse kahju tekitamise võimalus tsiviilhagejale on jäänud, siis kohus, mõistes kohtualuse tema teos kuriteo koosseisu puudumise tõttu õigeks, ei lahenda tsiviilhagi küsimust sisuliselt, vaid jätab selle läbi vaatamata. See annab kannatanule õiguse esitada kohtule hagi tsiviilkohtupidamise korras, tasudes seadusega kindlaks määratud lõivud ja maksud.

b) Hagi tagasilükkamine. Kui kohtualune on õigeks mõistetud kuriteo sündmuse mitte tõendamise pärast, siis teeb kohus otsuse hagi tagasilükkamise kohta.

Vahe esimese ja teise juhtumi vahel seisneb selles, et esimesel korral, kui kohtualune on õigeks mõistetud põhjusel, et tema tegevuses ei olnud kuriteo koosseisu, võis sellest tegevusest siiski tekkida kannatanule aineiline kahju; teisel juhtumil aga, kus kohtualune on õigeks mõistetud seepärast, et pole

kindlaks tehtud kuriteo sündmus, ei võinud olla mingit ainelist kahju, sest kohus loeb kuriteo sündmuse enda mittetõendatuks. Sellega on seletatavad lahku minevad otsused esimese ja teise juhtumi tarvis.

c) Kõigil teistel juhtumitel rahuldab kohus tsiviilhagi, olenedes selle määra tõendatusest.

Tsiviilhagi arutades tuleb kohtul lahendada esiteks see, kas tuleb esitatud tsiviilhagi rahuldada, ja teiseks, millises suuruses.

Toome näite. Huligaansuse asjas on kannatanu esitanud süüalusele hagi 200 rubla suuruses, tõendades, et süüalune, toime pannes huligaansuse, rikkus tema riided, s. o. tekitas talle ainelist kahju.

Nõu pidades peavad kohtunikud asja arutusel saadud andmete põhjal otsustama, kas tõesti leidis aset kannatanu poolt märgitud sündmus, s. t. kas tõesti riided rikuti, ja kui kohus leiab selle tõendatud olevat, siis tuleb lahendada teine küsimus — kas hagi suurus on õige; kui kannatanu on seda suurendanud (mis tuleb kohtus tõendada), siis missuguses summas see kuulub rahuldamisele.

Tsiviilhagi võib esitada kuni asja kohtuliku uurimise alguseni. Võib aga juhtuda, et kannatanu ei saanud seda esitada asja arutamisel kriminaalkohtus. Kui tsiviilhagi ei olnud esitatud, kuid kohus leidis, et kannatanule on tekitatud kahju, on ta õigustatud süüdimõistva otsuse tegemisel tegema määruse tarvitusele võtta abinõusid tulevase tsiviilhagi kindlustamiseks.

Tulevase võimaliku tsiviilhagi kindlustamise mõte seisneb selles, et mitte lasta süüdimõistetul oma vara varjata või ära müüa ja seega muuta kohtuotsust tulevase hagi kohta mittetäidetavaks.

Liiduvabariikide kriminaalprotsessi koodeksid annavad kannatanuile õiguse, kui nad ei ole esitanud tsiviilhagi kriminaalasja arutamisel, esitada seda üldises korras, s. o. tsiviilkohtupidamise korras.

Nõupidamistoas lahendab kohus ka asitõendite saatuse küsimuse. Asitõenditeks võivad olla: riisutud vara, võltsitud dokument, sissemurdmise riistad, relvad, esemed, millele jäid kuriteo jäljed, jne.

Kohtunikud, lahendades küsimust, mis teha asitõenditega, peavad endid juhtida laskma juhendeist, mis leiduvad liiduvabariikide kriminaalprotsessi koodeksites. Tuletame need juhendid meelde: kuriteo toimepanemise vahendid konfiskeeritakse; esemed, mille käibelelaskmine on keelatud, antakse üle vasta-vaile asutistele või hävitatakse; esemed, millel ei ole mingit väärtust ja mida ei saa kasutada, hävitatakse või antakse taotluse korral asjasthuvitatud isikuile (kui kohus selle võimalikuks tunnistab), — ülejäänud esemed antakse välja nende valdajaile.

Hoolimata sellest, et seaduse normid on täiesti selged, esineb kohtupraktikas juhtumeid, mis tekitavad raskusi.

Seadus märgib, et kuriteo toimepanemise vahendid kuuluvad konfiskeerimisele. Praktikas võib esineda juhtum, kus kohtualune kasutas kuriteo toimepanekuks eset, mis kuulus kannatanule või teisele isikule, kel ei ole kuriteoga tegemist, näit. naabrilt laenatud või varastatud kirvest. Mis peab tegema kohus, kui kirve valdaja avaldab taotluse selle tagasiandmiseks? On võimalik, et real juhtudel ei tule kuriteo vahendeid konfiskeerida. Kuid kohus peab arvestama, et niipalju kui nad olid kuriteo esemeks, võib küsi-

must nende tagasiandmise kohta lahendada alles pärast otsuse jõustumist, sest võib juhtuda, et kõrgema astme kohus tühistab otsuse, asi antakse uueks otsustamiseks ja need esemed kui asitõendid on kohtule vajalikud teiskordsel asja arutamisel.

Lõpuks lahendavad kohtunikud nõupidamistoas küsimuse, kelle peale tuleb panna kohtukulud.

Kohtukulude hulka kuuluvad: a) summad, mis on makstud tunnistajatele, ekspertidele, tõlkidele; b) summad, mis on kulutatud asitõendite hoidmiseks, edasisaatmiseks ja uurimiseks; c) teised kohtu poolt asja menetluse alal kantud ettenägemata kulud.

Kui esimesed kaks kohtukulude liiki ei tekita mingit selgusetust, sest need katab kohus täielikult ise summadest, mida annab riik eelarve korras kohtukuludeks, ja nende kulude kohtualuse peale panemine on täielikult lubamatu, siis viimase kulude liigi kohta lubab kohtupraktika mõnikord rikkumisi. Sedavõrd kui riik annab kohtutele kohtukuludeks erisummad, on lubamatu panna süüdimõistetute arvele kulusid, mis on seotud kohtu kantselei väljaminekutega, ametiisikutega (kohtunike, kohtusekretäri) sõidukuludega.

Süüdimõistetute peale pandavate kohtukulude hulka tuleb arvata ainult need kulud, mis ei ole antud kohtu eelarves ette nähtud ja mis on otseselt seotud antud asja korrapärase läbiviimisega.

Sageli on ühes ja samas asjas mitu kohtualust, keda kohus on süüdi mõistnud. Sel juhtumil peab kohus, määranud asja kohtukulude üldsumma, määrama kohtukulude summa, mis tuleb sisse nõuda igalt süüdimõistetult üksikult, lähtudes nende majandus-

likust seisundist. Kohtukulusid alla ühe rubla süüdimõistetuile ei panda.

Kui asi on lõpetatud poolte leppimise tõttu või kui kohtualune on süüdi tunnistatud, aga karistuse kandmisest vabastatud, võib esimesel korral panna kohtukulud ühele või mõlemale poolele, teisel korral aga süüdimõistetule, kuigi ta on karistuse kandmisest vabastatud.

Küsimuste arutamine ja lahendamine kohtunike nõupidamisel. Kohtunike nõupidamist juhivad rahvakohtunik. Temale pannakse kohustus tutvustada rahvakaasistujaid nende õigustega ja esitada nende lahendamisele ülalkirjeldatud küsimused. Küsimused on tarvis esitada nõnda, et neile saaks vastata positiivselt või negatiivselt.

Seaduses on öeldud, et ühegi küsimuse lahendamisel ei ole ükski kohtunik õigustatud oma häält andmata jätma; rahvakohtunik annab oma hääle viimasena, kusjuures tema häälel ei ole mingisugust eesõigust rahvakaasistujate hääle ees ja küsimus lahendatakse igal juhul lihtsa hääleteenamusega.

Kohtuliku uurimise uuendamine. Nõupidamistoas võivad kohtunikel tekkida küsimused, mis jäid omal ajal välja selgitamata. Ühest säärase küsimuse tekkimisest (kohtualuse süüdimatus) me juba rääkisime. Võivad tekkida aga veel teised küsimused, näiteks küsimused, mis on seoses kohtualuse isikusse puutuvate andmete väljaselgitamisega, küsimused tema poolt toimepandud kuriteo sooritamise tõendatuse, esitatud tsiviilhagi kohta jne. Nagu ütlesime, võivad säärsed küsimused kohtunikel tekkida nõupidamistoas enamasti halvasti läbiviidud kohtuliku uurimise tulemusena, selle süsteemitu korral-

duse tõttu, mis on tingitud asja halvast ettevalmistusest ja rahvakaasistujate mitteküllaldasest asjaga eeltutvumisest. Kõik säärased mitteselged küsimused tuleb välja selgitada.

Väljaselgitamise kord on järgmine. Kohus, jättes otsuse tegemata, läheb kohtuistungisaali ja teatab kohtuliku uurimise uuendamisest (selle kohta tehakse kohtu erimäärus), toimetab täiendava kohtuliku uurimise (tunnistajate ja kohtualuse küsitlemise ning teised toimingud), siis jätkab asja arutamist tavalises korras, s. t. võimaldab pooltele ja kohtualusele anda täiendavaid seletusi uuesti toimetatud kohtuliku uurimise toimingute kohta. Viimane sõna enne kohtu teiskordset lahkumist nõupidamistuppa peab kuuluma kohtualusele.

IV peatükk.

OTSUSE TEGEMINE.

1. Otsuste liigid.

Eelmises peatükis me näitasime, missugused küsimused peab kohus lahendama nõupidamistoas. Kui kõik küsimused on läbi vaadatud, asub kohus otsuse koostamisele.

Meie kriminaalprotsess tunneb kahte otsuse liiki: süüdimõistev ja õigeksmõistev.

Süüdimõistev otsus tehakse siis, kui kohus, läbi vaadanud ja kaalunud asja materjale, tuleb järeldusele, et tegu, mis omistati kohtualusele, on aset leidnud, et ta sisaldab kuriteo koosseisu, et selle sooritas

kohtualune ja et kohtualune kuulub toimepandud kuriteo eest karistamisele.

Õigeksmõistev otsus tehakse siis, kui kohus jõuab veendumusele, et:

a) kuriteo sündmus, mis on esitatud kohtualusele, ei ole aset leidnud, b) kohtualuse tegevuses puudub kuriteo koosseis, c) puuduvad küllaldased tõendid kohtualuse süüdistamiseks.

Õigeksmõistva otsuse tegemiseks piisab ühest neist alustest.

2. Otsuse sisu.

Iga otsus koosneb kahest osast — kirjeldavast ja resolutiivosast.

Kirjeldavas osas märgitakse selle liiduvabariigi nimetus, kelle nimel otsus kuulutatakse, otsuse tegemise aeg ja koht, kohtukoosseis, pooled, sekretär, asjast osavõtjad, andmed kohtualuse isiku kohta, missuguse Kriminaalkoodeksi paragraafi järgi on kohtualusele süüdistus esitatud, missugused faktid loeb kohus tõendatuks või mittetõendatuks, käesoleva juhtumi tarvis ühe või teise Kriminaalkoodeksi paragraafi kohaldamise alused.

Otsuse resolutiivosas märgitakse, missuguse Kriminaalkoodeksi paragraafi järgi on üks või teine kohtualustest süüdi või õigeks mõistetud ja missugune karistusmäär on süüdimõistetule valitud iga Kriminaalkoodeksi paragraafi järgi üksikult ja üldkaristusena koostatult; edasi märgib kohus oma otsuses kohtualusele eelvangistuse arvessevõtmise, otsuse tsiviilhagi kohta, asitõendite saatuse kohta ja kelle arvele panna asjas kohtukulud.

Iga otsus tuleb koostada lühidalt, lihtsalt ja selgelt; otsuses toodud andmed peavad rajanema ainult kohtuistungil kontrollitud asja materjalidele; kohtuotsus, mis teeb kokkuvõtte läbiarutatud kohtuasjale, peab sisaldama kategoorilist äramärkimist, milles ja missuguste andmete põhjal on kohtualune süüdi tunnustatud.

Neil kordadel, kui kohtus selguvad uued asjaolud, mis nõuavad esialgse formuleerimise muutmist, kui see ei too enesega raskemat karistust, võib kohus VNFSV KrPK § 313 ja teiste liiduvabariikide KrPK vastavate paragraafide põhjal teha otsuse süüdistuse uue formuleerimise alusel.

Real juhtudel on kohtuotsused äärmiselt madala väärtusega. See on puuduliku asjaarutamise, ebaõige tõendite hindamise, ebaõige karistusmäära valiku, otsuse poliitilise sisu ja asja konkreetsete asjaolude kokkukõlla viimise oskamatus, toimiku lohaka koostamise jne. tulemus.

Peamised, kõige sagedamini esinevad otsuste puudused seisnevad selles, et kohtud piirduvad neis kas lihtsa asetleidnud kuritegude loendamisega, jättes täiesti vastamata küsimusele, miks nad esitavad süüdistuse neis kuritegudes, või ei näita, kunas, kus, mis asjaoludel olid need kuriteod toime pandud, — ei tähenda, mida üks või teine kohtualune konkreetselt on teinud, ja kuigi nad seda tähendavad, siis põhistamata, millega on tõendatud need faktid, mida kohus peab tõendatuks.

On selge, et kohtuotsus, milles kuritegu on umbropsu pandud kõigi asjas olevate kohtualuste arvele, ilma täpse märkimiseta, mida just üks või teine kohtualune on teinud, tekitab kahtlust oma õigsuses, ja väga

sageli tühistatakse säärased otsused ning asjad antakse uueks arutamiseks.

Alles pärast kõigi asjaolude väljaselgitamist, kõigi asjas olevate tõendite kaalumist ja kindlaksteh-tud faktide alusel kohtualuse süüs või süütuses veen-dumusele jõudmist teevad kohtunikud otsuse.

Otsuse tegemisel peavad kohtunikud erilist tähele-panu pöörama selle koostamise vormile. Otsus peab olema koostatud kirjaoskuslikult, selgelt ja lihtsas keeles. Mõnede otsuste tõsiseks puuduseks on see, et kohtunikud nende koostamisel laskuvad üldpoliitilis-tesse arutlustesse, unustades, et otsuse poliitiline täht-sus saavutatakse mitte fraasidega, vaid kohtualuse süü põhjendatusega, seaduse valju täitmisega ja kohtu-alusele õige karistumäära valikuga.

Kirjaoskuslik ja kultuurne kohtuotsuse koosta-mine on saavutatav ainult siis, kui kohtunikud hooli-kalt kaaluvad iga otsusesse kantavat formulatsiooni. Energiliselt tuleb välja juurida veel aset leidev lohakus otsuste koostamisel. Kõige sagedamini väljendub see kohtualuste perekonnanimede, nimede ja isanimede moonutamises, asitõendite saatuse märkimata jätmi-ses, otsuse kirjeldava osa mittekokkukõlastamises resolutiivosaga jne. Seepärast peavad kohtunikud hoolikalt võrdlema otsuse teksti asja andmetega (and-med kohtualuste isikute kohta, KrK paragraafid, mille põhjal nad on kohtu alla antud, jne.). Kui ei lähe korda vältida paranduste tegemist kohtuotsu-sesse, tuleb selle kohta kirjutada õiendused, millele kohuslikult peavad alla kirjutama kõik kolm koh-tunikku.

On täiesti selge, et on võimatu anda otsuse ees-kuju, mis oleks sobiv kõigi juhtumite tarvis. See on

ka arusaadav: ühes asjas on kohtualusena vastutusele võetud üks inimene, teises asjas mitu; ühes asjas on kohtualused vastutusele võetud ühe paragraafi, teises asjas mitme Kriminaalkoodeksi paragraafi põhjal; ühes asjas on kohus süüdi tunnistanud kõik kohtualused, teises asjas osutus esitatud süüdistus osa kohtualuste kohta tõendamatuks ja nad mõisteti õigeks, jne.

Toome õigesti koostatud kohtuotsuse näite.

O t s u s .

Vene Nõukogude Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi nimel.

5. mail 1939. a. Balakovo linnas Saraatovi oblasti Balakovo rajooni 1. jaoskonna rahvakohus koosseisus: rahvakohtunik — V. E. Ivanov, rahvakaasistujad — I. P. Petrov ja M. M. Stepanov; Balakovo rajooni prokuröri Z. K. Maksimovi ja kaitsjate kolleegiumi liikmete M. N. Petrovski ja N. I. Zalesski osavõtul ning sekretäri K. I. Prokofjevi juuresolekul, läbi arutanud avalikul kohtuistungil 1) Aleksei Aleksei p. Zahharjini, 45 a. vana, abielus, kolme lapse isa — 19, 15 ja 9 aastat vanad, 2) Matvei Aleksei p. Zahharjini, 19 a. vana, poissmees, 3) Feodor Stepani p. Dmitrijevi, 55 a. vana, abielus, kolme lapse isa — 25, 20 ja 18 a. vanad, kõik pärit Saraatovi oblastist Balakovo rajoonist Ivanovo külast, kolhoosnikud, enne pole kohtu all olnud — süüdistused kuriteos, mis ette nähtud VNFSV K_rK § 162 p. „d“-s, loeb tõendatuks: 5. apr. 1939. a. kell 8 õhtul kolhoosi „Krasnõi bojets'i“ juhataja Aleksei Zahharjin ühes sama kolhoosi öövahi Feodor Dmitrijeviga avasid kolhoosi aida, mida val-

vas Dmitrijev, ja viisid sealt ära hobusel, kelle Zahharjin oli võtnud kolhoosi tallist, 5 tsentnerit seemne-
nisu. Varastatud nisu viis samal ööl Zahharjini poeg
Matvei Balakovo linna turule, kuid tabati teel Pro-
nino külas kell 3 hommikul militsionäär Petrovi
poolt. Olgugi et Aleksei ja Matvei Zahharjin ning
Dmitrijev oma süüd salgavad, leiab kohus nende süü
tõendatud olevat järgmiste andmetega:

1) Vahikorral olev tallipoiss Stepanov tunnis-
tas, et Aleksei Zahharjin on temalt kell 6 õhtul võt-
nud just sama hobuse, kellega tabati Matvei Zahharjin,
ettekäändega sõita MTJ, kuid sinna ei sõitnud;
2) aidas, mida valvab Dmitrijev, puudub just 5 tsent-
nerit nisu, see on just niisama palju, kuipalju leiti
Matvei Zahharjini veokilt; 3) aidast umbes kell 8 õh-
tul möödaminev kolhoosnik Ivanov on näinud, et ait
on olnud lahti, selle ees on seisnud vankri ette raken-
datud sama hobune, kellega tabati Matvei Zahharjin,
ja et Dmitrijev kandis aidast välja viljakotti ning ase-
tas seda veokile; 4) aida lukk oli täiesti korras ja
selle võtmed olid Aleksei Zahharjini käes; 5) Mat-
vei ja Aleksei Zahharjini seletused, et vili kuulub
neile, ei vääri usaldust ülaltoodud põhjustel kui ka
seepärast, et ekspertiisiga on kindlaks tehtud tera
mitteühtimine Zahharjinite juures oleva viljaga, ja
vastupidi täielik sarnasus sordi, iseloomu, niiskuse
ja lisandite suhtes selle viljaga, mida hoiti aidas;
6) Dmitrijevi seletus, et tema olevat aidas valvanud
kella 6 õhtust kuni tema vahistamiseni kell 6 hom-
mikul 6. aprillil ja et selle aja kestel keegi polevat
aita läinud, on vastuolus märgitud asjaoludega. Kõigi
kohtualuste süü on ette nähtud VNFSV KrK § 162
p. „d“-s.

Ülaloodud alusel rahvakohus otsustas mõista:

1) Aleksei Aleksei p. Zahharjini VNFSV KrK § 162 p. „d“ alusel viieks aastaks vabaduskaotusele; 2) Matvei Aleksei p. Zahharjini KrK § 162 p. „d“ põhjal kolmeks aastaks vabaduskaotusele ja 3) Feodor Stepani p. Dmitrijevi VNFSV KrK § 162 p. „d“ põhjal kolmeks aastaks vabaduskaotusele. KrK § 34 juhendite järgi ära võtta kõigilt süüdimõistetuilt valimisõigus kolmeks aastaks.

Vabaduskaotuse hulka arvata eelvahistuse aeg 6. apr. 1939. aastast. Kohtukulud 75 rubla suuruses panna kohtualustele, igapähele 25 rubla.

Otsuse peale on võimalik edasi kaevata Saraatovi oblastikohtusse viie päeva kestel, arvates kohtualustele kohtuotsuse ära kirja kätteandmise hetkest.

Rahvakohtunik (allkiri).

Rahvakaasistujad: 1)

2) (allkirjad).

Toodud kohtuotsuse näide (juba varem trükis avaldatud) on kõige lihtsam. Otsuse tegemisel võivad olla ka teised küsimused, mis tuleb otsusesse sisse võtta.

Kui kohus veendub, et on vaja kergendada kohtualuse karistust väljaspool määra, mis on selle kuriteo eest ette nähtud Kriminaalkodeksis, peab kohus esiteks näitama, millise põhikaristuse ta valib, siis mär gib ta need alused, mille põhjal ta loeb vajalikuks karistust kergendada, ja siis lõppresultaadina määratava karistuse liigi ja määra.

Kohtupraktikas esineb juhtumeid, kus kohtualune võetakse vastutusele mitte ühe, vaid Kriminaalkodeksi mitme paragraafi järgi. Sel juhul peab kohus

esiteks kindlaks tegema, kas on tõendatud (või mitte tõendatud) kohtualuse süü Kriminaalkoodeksi iga paragraafi järgi, s. t. missuguse paragraafi järgi on kohtualune õigeks mõistetud ja missuguse järgi süüdi tunnistatud; teiseks, tunnistades ta süüdi Kriminaalkoodeksi mitme paragraafi järgi, peab kohus karistuse määrama iga selle paragraafi järgi eraldi ja siis näitama, missugune karistus on kohtu poolt lõppresul- taadina valitud ja missuguseks ajaks.

Toome näite. Kohtualune oli kohtu alla antud süüdistuses kuriteos, mis ette nähtud VNFSV KrK § 142 lg. 1 ja § 182 lg. 1. Kohus mõistis kohtualuse süüdi mõlemate paragraafide järgi. Kui kohus määras KrK § 142 lg. 1 põhjal karistuseks 5 aastat vabaduskaotust ja KrK § 182 lg. 1 põhjal 3 aastat vabaduskaotust ühes relvade konfiskeerimisega, siis peab ta selle kohtu- otsuses väljendama ja siis märkima selle karistuse, mis lõpptulemusena on kohtualusele määratud. Antud juhul, lähtudes ühe karistuse neelamise printsiibist teise poolt, peab kohus lõpptulemusena kohtualusele määrama 5 aastat vabaduskaotust ühes relvade konfis- keerimisega.

Kui oli esitatud tsiviilhagi, peab kohus otsuses märkima, kas ta loeb esitatud tsiviilhagi tõendatuks ja nimelt millises summas; kui aga on võimatu teha üksikasjalist arvutust ilma kriminaalasja edasi lük- kamata või ilma täiendavaid materjale saamata, siis võib kohus, märkides otsuses kannatanu õiguse tsi- viilhagi rahuldamise peale, selle üle anda vastavasse kohtusse tsiviilkohtupidamise korras hagi suuruse kindlakstegemiseks (VNFSV KrPK § 329).

Kui asjas olid asitõendid, peab kohus lahendama nende asitõendite saatuse küsimuse.

Kohtuotsusele peavad kõik kohtunikud alla kirjutama, s. t. rahvakohtunik ja mõlemad rahvakaasistujad.

Kohtunik, kes jäi eriarvamusele kuriteo kindlaks-tegemise küsimuses, karistuse määra küsimuses või mõnes teises kohtukoosseisu poolt otsustatud küsimuses, võib pärast seda, kui ta ühes teiste kohtunikega kohtuotsusele alla kirjutab, koostada oma eriarvamuse. Rahvakohtunikule või rahvakaasistujale ei ole lubatud enamikuga mittenõustumise korral otsusele allakirjutamisest loobuda. Eriarvamus kirjutatakse eraldi kohtuotsusest ja lisandatakse asja juurde. Eriarvamus ei kuulu kohtuistungil avaldamisele.

Pärast seda, kui otsus on kirjutatud, lahendab kohus küsimuse, millist tõkkeabinõu tuleb süüdimõistetud kohta kohaldada. Lahendades kohtualuse tõkkeabinõu muutmise küsimust, tuleb silmas pidada järgmist NSVL Ülemkohtu direktiivkirja 4. veebr. 1935. a. nr. 4 all: „Kohus, teinud otsuse, millega ta on määranud vabaduskaotuse, peab erilise hoolega kaaluma tõkkeabinõu valiku küsimust kuni otsuse jõustumiseni, vankumatult kohaldades vahistamist iga kord, kui on tegemist suure tähtsusega kuriteoga, kui süüdimõistetud vastu on kaaluvad tõendid või kui on alust arvata, et süüdimõistetud võib vabaduskaotuse karistuse kandmisest pärast otsuse jõustumist kõrvale hoiduda.“

Koostatud otsus avaldatakse eesistuja poolt terve kohtukoosseisu juuresolekul kohtuistungil.

Pooled ja kõik saalis viibijad kuulavad otsust püsti seistes.

V peatükk.

OTSUSE TÄITMINE.

1. Otsuse õige ja õigeaegse täitmise tähtsus.

Kui otsus on jõustunud, viiakse ta täide. Otsuse täitmine on viimne kriminaalprotsessi staadium ja omab suurt tähtsust. Mida vähem aega möödub otsuse tegemisest kuni selle täitmiseni, seda mõjuvam on antud otsuse tähtsus. Igasugune viivitus selles osas õõnestab otsuse jõudu ja tähtsust. Seepärast peab kohus eriti tõsist tähelepanu pöörama otsuse õigeaegsele täitmisele. On täiesti lubamatu jääda selles asjas lootma sekretärile; kohtunik ise peab jälgima, et jõustunud kohtuotsus oleks õigeaegselt täitmisele pööratud.

2. Otsuse jõustumine.

Ütlesime, et täitmisele kuulub ainult jõustunud kohtuotsus. Missugust otsust loetakse jõustunuks?

Kui seaduses määratud tähtaja kestel ei saabu kohtuotsuse peale kaebust või protesti, siis loetakse kohtuotsus jõustunuks. Kui aga kohtuotsuse peale seaduses määratud ajal või kohtu poolt ennistatud tähtajal (kaebuse või protesti tähtaja möödalaskmisel) esitatakse kaebus või protest, siis saadetakse toime ühes antud kaebuste ja protestidega kõrgema astme kohtule kontrollimiseks ja kohtuotsus jõustub alles pärast selle kõrgema astme kohtu poolt jõussejätmist.

Kui ühe ja sama kohtuotsusega on süüdi või õigeks mõistetud mitu inimest, aga kaebused kõrgema astme kohtule on esitanud ainult osa kohtualustest või kui prokuröri protest puudutab ainult osa süüdi- või õigeksmõistetuist, siis loetakse kohtuotsus jõustunuks ainult selle osa süüdi- või õigeksmõistetute kohta, kes ei esitanud kaebust, kui prokurör ei ole nende kohta protesti esitanud.

Kohtuotsus põhikaristuse kohta loetakse jõustunuks ka siis, kui on esitatud kaebus või protest ainult otsuse osa peale, mis ei puuduta karistust (näit. tsiviilhagi, kohtualusele lisakaristuse — valimisõiguste äravõtmise — määramine või mittemääramine jne.) Põhikaristuse osas loetakse otsus jõustunuks seepärast, et ükskõik missuguse otsuse teekski kõrgema astme kohus otsuse osa peale antud kaebuse või protesti puhul, mis ei puuduta põhikaristust, ei kuulu põhikaristus kui edasikaebamata ja protestimata uuesti läbivaatamisele ega tühistamisele. Küsimused, millele on esitatud kaebused või protestid, kui need on kõrgema astme kohtu poolt rahuldatud, kuuluvad kohtuistungil iseseisvale arutamisele.

Sel korral, kui kohtuotsusega äravõetud tsiviilõiguste kaotus toob enesega kaasa ka ordenikaotuse, astub otsus selles osas jõusse alles pärast seda, kui see on kinnitatud NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi poolt.

3. Otsuse täitmisele pööramine.

Teinud õigeksmõistva otsuse või määranud karistuse, mis ei ole seoses vabaduskaotusega, kui kohtualune viibib vahi all, peab kohus siinsamas nõupidamistoas tegema kohtualuse vahi alt vabastamise määruse.

Kohtumäärusele peab alla kirjutama terve kohtukoosseis; kohtunik peab valmistama sellest määrusest ärakirja ning selle oma allkirjaga ja kohtu pitseriga õigeks tunnistama. Kuulutanud kohtuotsuse, peab kohtunik kohe andma konvoi ülemale kohtumääruse ärakirja kohtulikult õigeksmõistetud isiku või isiku, kellele pole karistuseks määratud vabaduskaotust, vahi alt vabastamiseks. Kuid andes üle kohtumääruse vahi alt vabastamise kohta, peab kohtunik enne kindlaks tegema, et vabastatut ei peeta vahi all teises asjas, teise vahistamiseks õigustatud organi korraldusel. Selleks peab kinnipidamisasutise administratsioon, saates kohtualuse kohtusse, teatama, kas ei viibi kohtualune vahi all mõne teise kohtuotsuse põhjal, kas ei loeta teda uurimiseluseks mõne teise organi järgi.

Niipea kui kohtuotsuse peale edasikaebamise tähtaeg on möödas ja pole saabunud ei kaebusi ega proteste, pööratakse otsus täitmisele. Kui kohtuotsuse peale oli esitatud kaebus või protest, siis pärast asja saabumist ühes kõrgema astme kohtu määrusega otsuse kinnitamise kohta, kuigi sellesse on toodud mõningad muudatused, pöörab kohus otsuse viivitamatult täitmisele.

Kui süüdimõistetu viibis vahi all, siis peab kohtunik viivitamatult, võimalikult veel samal päeval, saatma kohtuotsuse ja kõrgema astme kohtu määruse ärakirja kinnipidamisasutise juhatajale, kus süüdimõistetu viibib, selle ümberarvamiseks tähtajaliselt kinnipeetavaks, kusjuures ärakirjad otsusest ja määrusest tuleb valmistada täielikult ning hoolikalt võrrelda algdokumentidega ning kinnitada rahvakohutuniku allkirjaga ja kohtu pitseriga.

Kui ühe ja sama kohtuotsusega on süüdi mõiste-

tud mitu kohtualust, siis tuleb otsuse ja kõrgema astme kohtu määruse ärakirju saata niipalju, kuipalju isikuid selle otsuse järgi vahi all peetakse. See on vajalik seepärast, et igas kinnipidamisasutises peetakse isiklike toimikuid iga süüdimõistetud kohta, ja isiklikus toimikus peavad olema dokumentide ärakirjad, mis on rahvakohtu poolt õigeaks tunnistatud. Sellel on suur tähtsus, sest esiteks võivad ühe ja sama kohtuotsusega süüdimõistetud vahistamise otstarbel olla paigutatud mitmesugustesse kinnipidamisasutistesse, ja teiseks võib kohus mõnikord kasutada kinnipeetava isiklikku toimikut tema edaspidise kinnipidamise küsimuse lahendamiseks.

Kui kõrgema astme kohus teeb määruse, mis on seotud kinnipeetava vahi alt vabastamisega, siis saadab kõrgema astme kohus vahenditult korralduse ühes kohtumäärusega kinnipidamisasutise administratsioonile. Otsuse teinud kohtu ülesandeks on pärast asja saamist kõrgema astme kohtult kontrollida, kas on täidetud kõrgema astme kohtu korraldus kohtualuse vahi alt vabastamise kohta.

Kui süüdimõistetule on kohtuotsusega määratud paranduslikud tööd või kui kõrgema astme kohus muudab rahvakohtu poolt määratud kinnipidamiskaristuse paranduslikeks töödeks, siis peab rahvakohtunik esimesel juhul saatma kohtuotsuse ja kõrgema astme kohtu määruse ärakirja paranduslike tööde büroosse otsuse täitmiseks, teisel juhul peab ta kontrollima, kas kõrgema astme kohtu määrus varem vahi all peetud isiku vabastamiseks on täidetud ja kas on täitmisele pööratud kõrgema astme kohtu määrus süüdimõistetud karistuse muutmiseks paranduslikeks töödeks.

Kui rahvakohus mõistis kohtualuse vabaduskaotusele, jättes süüdimõistetud vabadusse, aga kõrgema astme kohus muutis vabaduskaotuse paranduslikeks töödeks, siis lasub otsuse täitmisele pööramine täielikult rahvakohtul, s. t. et rahvakohtunik, saanud asja kõrgema astme kohtult, peab viivitamatult saatma kohtuotsuse ja kõrgema astme kohtu määruse ära kirjad paranduslike tööde büroosse otsuse täitmiseks.

Kui jõustunud kohtuotsusega on määratud vara konfiskeerimine, rahatrahv või kohtukulude sissenõudmine, siis antakse kohtuotsuse ja kõrgema astme kohtu määruse ära kirjad kohtutäiturile otsuse selle osa täitmiseks.

Jõustunud kohtuotsus valimisõiguste äravõtmise kohta pööratakse täitmisele vastavale töörahva saadikute nõukogule kohtuotsuse ja kõrgema astme kohtu määruse ära kirjade saatmisega.

4. Otsuse täitmise peatamine ja edasilükkamine.

Otsuse täitmise peatamise ja edasilükkamise ajendid võivad olla mitmesugused.

VNFSV KrPK § 456 ütleb, et otsuse täitmise edasilükkamine on lubatud ainult alljärgnevatel juhtudel:

1) süüdimõistetute haiguse korral, mis takistab karistuse kandmist, lükatakse see edasi kuni nende paranemiseni;

2) kui süüdimõistetud rasedus on takistuseks karistuse kandmisele, siis lükatakse viimane edasi kaheks kuuks, arvates sünnitamisest;

3) kui karistuse viivitamatu kandmine võib kaasa tuua eriti raskeid tagajärgi süüdimõistetule või tema perekonnale eriliste asjaolude või tema seisundi eriliste tingimuste tõttu, nagu tulikahju või muud looduslikud õnnetused, ainsa töövõimelise perekonna liikme raske haigus või surm, jne.

Otsuse täitmise edasilükkamine on kohaldatav ka rahatrahvi sissenõudmise korral. Seda võib võimaldada, kui rahatrahvi viivitamatu tasumine on süüdimõistetule üle jõu käiv. VNFSV KrPK § 460 võimaldab rahatrahvi tasumist pikendada või ajatada tähtajaga kuni kuue kuuni.

SISUKORD.

	Lk.
I ptk. Kohtuotsuse tähtsus	3
II ptk. Tingimused, mis tagavad õige otsuse	5
1. Kohtunike rippumatus ja nende allumine ainult seadusele	5
2. Tagatised võõra mõju kõrvaldamiseks asja otsustamisel	6
3. Kohtunike võrdsed õigused	7
4. Tõendite hindamine	8
III ptk. Nõupidamistoas lahendamisele kuuluvad küsimused	10
IV ptk. Otsuse tegemine	22
1. Otsuse liigid	22
2. Otsuse sisu	23
V ptk. Otsuse täitmine	31
1. Otsuse õige ja õigeaegse täitmise tähtsus	31
2. Otsuse jõustumine	31
3. Otsuse täitmisele pööramine	32
4. Otsuse täitmise peatamine ja edasilükkamine	35

A-11726

**„RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEEGIS“ ILMUVAID TEOSEID:**

Tšeltsov: Kohtu alla andmine.

Koževnikov: Kriminaalasjade alluvus.

Lapte: Kuriteo koosseis ja kriminaalasjade kvalifikatsioon.

Arsenjev: Kohtuistung kriminaalasjades.

Koževnikov: Kohtuotsus kriminaalasjades.

„ Otsuste peale edasikaebamine ja protestimine
kriminaalasjades.

Menšagin: Kuriteod võimuorganite vastu.

Utevski: Kuriteost osavõtt.

Durmanov: Karistuse aegumine ja kustumine.

Lapšina: Abort.

Abramov: Kohtuotsus tsiviilasjades.

„ Kohtuistung tsiviilasjades.

Reichel: Alimentide asjad.

„ Võitlus spekulatsiooniga.

Kleinman: Kohtu otsuste ja määruste peale edasikaebamine
ja protestimine tsiviilasjus.

Jt. jt.

HIND 1 RBL. 20 KOP.